

Vandana Shiva

Hindistan'ın kuzeyinde bir orman bekçisinin kızı olarak dünyaya gelen Vandana Shiva sıkı bir biyo-çeşitlilik savunucusu.

Köylülerin binlerce yıldan bu yana, "sürdürülebilirlik" kavramının farkında olmadan sürdürdükleri "doğal" tarım/doğa bilgisi ve pratiğinin safında yer alıyor, uluslararası biyo-korsancılığa ve genetik müdahalelere karşı mücadele ediyor.

Shiva, "fizikçi" kariyerini terk ederek uluslararası gıda endüstrisine karşı, köylülerin yanında yerini alıyor. Bilimsel çalışmaları ve yazdığı kitapları bagajına yükleyip ekoloji militanı olarak yola çıkıyor. Sürdürülebilir tarım ve biyo-çeşitlilik çalışmaları için bir "Ekoloji, Teknoloji ve Bilim Araştırma Vakfı" kuruyor.

Vakıf aynı zamanda "Navdanya"; Hindu dilinde "dokuz tohum" anlamına gelen ulusal hareketle de işbirliği yapıyor. Navdanya hareketi, ulusal biyo-tohum bankaları ağı yoluyla ülkedeki biyo-çeşitliliği destekleyen çalışmalar yapıyor.

Vakıf ve Navdanya hareketi Hindistan'daki 3 bini aşkın köyü "biyo-çeşitlilik" için kayda almış durumda.

Shiva'nın vakfının köylerde başlattığı çalışmalarda, her şeyden önce "sürdürülebilir tarım için toprağın yeniden kazanılması ve verimliliğinin doğal yollarla sağlanması" üzerinde yoğunlaşıyor. 1970'li yıllarda Batılı elitlerin sunduğu "yeşil devrim"in, "kalkınma" olarak nitelendiğini ve bu tür kalkınmanın kendi antitezini yaratarak fiyaskoyla sonuçlandığını belirten Shiva, bu yeşil devrimin; pirinç ya da buğday gibi ürünlerin fotosentez yaptığı "yenilen" kısmına yönelerek, bitkinin sap, gövde ve kök gibi kısımlarını yok saydığını söylüyor. Oysa topraktaki bakterilerin ve mikroorganizmaların özellikle bu "yenmeyen" kısımlarıyla verimini/yaşamını sürdürebildiğini sözlerine ekliyor.

Shiva, GMO'nun (Genetik değişikliğe uğratılmış ürünler) tamamen karşısında yer alıyor ve gıda pazarının "ikinci yeşil devrim" diye adlandırdığı, bitkiye genetik müdahalenin büyük bir yalan olduğunu belirtiyor:

"Büyük 'genetik müdahale' şirketleri, örneğin genetik olarak değiştirilmiş pirinçte daha fazla A vitamini olduğunu ve nüfusun A vitamini eksikliğini giderdiğini söylüyor. Oysa balkabağı, havuç ve tüm yeşil yapraklı sebzeler mükemmel A vitamini kaynağı ve bunu böyle söylemeyip pirinçteki 'fazladan' ve 'doğal' olmayan A vitamininden söz ediyorlar.

Söylemiyorlar çünkü bu sebzelerin bolca üretildiği bölgelerde şimdi genetik değişikliğe uğramış pirinçler yetiştiriliyor. Ayrıca yeşil devrim genellikle çok fazla su isteyen 'kültür bitkileri'ni ele alarak, kuraklığa, susuzluğa toleranslı darı gibi bitkilerin yıkımına neden oldu; 'bolluk' olan yerlerde 'kıtlığı' yarattılar.

Aynı zamanda da 'su' üzerine usta olan toplumlar, devletlerin kontrolü sonucu yıpranmaya başladı. Üçüncü dünya ülkelerinde, hükümetlerin kontrolü Dünya Bankası'nın 'borç ve kredi' formülüyle büyük yara aldı ve bu krediler büyük barajların inşası için verildi.

Bu büyük barajlar, yerel toplumların su kontrolünü ellerinden alarak, 'merkezi su kontrolü' ile insanları ve nehirleri kolonize hale getirdi."

Shiva'nın savunduğu "biyo-çeşitlilik" sadece bir "koruma" işi değil, aynı zamanda "ekonomik yaşamı sürdürabilme" ile de ilgili. Zira biyo-çeşitlilik, yoksulların üretim olanaklarını ellerinde tutmalarını sağlıyor. Şöyle açıklıyor Shiva biyo-çeşitliliğin yaşamsal önemini:

"Yiyecek için olsun veya ilaç için, enerji için ya da kumaşlar, törenler veya zanaat için olsun, yoksulların yaşamı biyolojik kaynakların zengin olmasına bağlı, yoksul köylüler bu kaynaklarla çok uzun zamanlardan bu yana tanışıklar ve onları kullanma bilgisine sahipler. Biyo-çeşitlilik ne kadar azalırsa yoksulluk da o denli çoğalır."

Ardından Shiva, biyo-çeşitliliğin kaybının iki ana nedeni olduğunu altını çiziyor:

"Birincisi; insan ve diğer canlı türlerinin yerleşimlerinin, barajlar, karayolları, maden ocakları düzenlemeleri gibi, Dünya Bankası tarafından büyük bir coşkuyla finanse edilen projeler ve uygulamalar yüzünden yıkımı. İkincisi; tarımda, ormancılıkta, balıkçılıkta ve hayvancılıkta, monokültür uygulamaların biyo-çeşitliliğin yerini alması için yapılan ticari ve teknolojik baskılar. Çarpıcı bir örnek isterseniz; Hindistan'da 200 bin çeşit piringç üretiliyordu, yeşil devrim denilen dönemde bu çeşitlilik 12'ye kadar indirildi."

Shiva'nın mesajı oldukça net ve aydınlatıcı: Biyo-çeşitlilik, merkezi değil, yerel, ekonomik ve politik oluşumlar tarafından güvence altına alınabilir. Suyun sürekliliği, doğanın ve yerli kültürlerin korunması da "yerelliğin" geri kazanımıyla mümkündür.

"Aklın Mono-kültürleri" adlı kitabında ve diğer basılı eserlerinde Shiva, usanmadan şunu tekrarlıyor: "Ruhlardaki mono-kültürlülük, tarlalardaki mono-kültüre yol açtı. Bu "ruhen mono-kültür olma hali"; organizmaları, tohumları, çevresinden ve kendi kültür ortamından ayıran, tarımı ve ormancılığı eko-sistemlerden ayrı tutan Batılı indirgemeci bilimin, zararlı ve tehlikeli bir üründür.

Teknikleşmiş Batılı bilim, tohumun kendi başına bir değeri olmadığını ve ona değerini vermek için tohuma müdahale ettiğini söylüyor. Nasıl bir bahanedir bu! Gezegendeki yerini aldığından beri canlı yaşam, birbirinden farklı milyonlarca türün gelişmesiyle sürekliliğini korudu.

Yaşama ve canlı organizmalara mümkün olan bütün özgürlüğü bırakmalı ve onların milyonlarca yıldır bize kanıtladığı gibi, yaşamı kendi kendilerine sürdürerek yüceltmelerini sağlamalıyız."

Kaynak: Recto-Verso Dergisi, Mayıs/Haziran 2002 sayısı